

2. Postavi motiv v vsebino in odlomek obnove.
3. Zavzemi lastno stališče.
4. Izpelji zaključke.

Izhodišče za naslednje korake so bili odlomki iz *Branj 1* (2000). Najprej *Prva zbornica pesem*, ob kateri je sledil razmislek: O katerih zmagah človeka govori? Kdaj je človek nemočen? Kaj mora spoštovati? Je to razmišljanje aktualno tudi danes?

Nato drugi izbrani odlomek – Antigonin upor: Za katero pravico si prizadeva in kaj zastopa Kreon? V čem je njena tragičnost? Za zaključek nam je ostal še celostni pogled na Antigonino vlogo z izbranim citatom »Ne da sovražim, le da ljubim, sem na svetu«.

Drugi letnik – Krst pri Savici

V drugem letniku sem za temo skupnega branja iz izbora obveznega domačega branja izbrala Prešernov *Krst pri Savici*. Iz izkušenj vem, da to pesnitev dijaki težko berejo. Moje navodilo pred branjem je bilo, da doma preberejo pesnitev in vodijo dnevnik branja, pred tem pa se informirajo o času nastanka pesnitve, o zgodovinskih ter literarnih okoliščinah. V prvi skupni

uri smo ponovili literarno teorijo o sonetni obliki, dijaki pa so predstavili svoje razumevanje pesnitve. Izpostavili smo 1. del – Posvetilni sonet Matiju Čopu. Pogovor je bil usmerjen v motiv smrti prijatelja in pesnikovo odpoved ljubezni.

Druga ura je bila namenjena *Uvodu*. Izhodišče je bilo zgodovinsko ozadje, motiv pokristjanjevanja ter Črtomirjev nagovor zbrani četi. Začrtali smo zgradbo *Uvoda*: uvodni del, nagovor, zaključek – motiv poboja, bratomorna vojna.

Tretjo uro smo namenili *Krstu*. Izpostavili smo lirske, epske in dramske prvine. Povzeli smo dialog med Črtomirjem in Bogomilo ter Črtomirjem in duhovnikom. Izpostavili smo razumske in čustvene prvine. Skupne ure branja in pogovora smo zaključili s pisnim razmišljanjem dijakov o:

- Črtomirjevi usodi in smislu usode;
- romantičnem pojmovanju usode: odločitev za življenje, čeprav je to resignirano vztrajanje brez sreče.

Bilo je vredno

Z delom v razredu sem bila zadovoljna. Za uspešno izpeljano delo je bila bistvena

njihova predpriprava: individualno branje besedila in spremne besede (zbirka Klasje). Izkazalo se je, da so bili bolj pripravljeni na te ure kot na običajen pogovor o tekstu. Zanimivo se jim je zdelo predelati določen del besedila v igro vlog, posledično pa so bili bolj ustvarjalni tudi pri pisnem razmišljanju o prebranem. ◀

Literatura

- Ambrož, Darinka (2000): *Branja 2: berilo in učbenik za 2. letnik gimnazij ter štiriletnih strokovnih šol*, 1. izd., 1. natis. Ljubljana: DZS.
- Cuderman, Vinko idr. (2001): *Branja 1: berilo in učbenik za 1. letnik gimnazij ter štiriletnih strokovnih šol*, 1. izd., 1. natis. Ljubljana: DZS.
- Prešeren, France (1991): *Krst pri Savici*. Ljubljana: DZS.
- Sofokles (1994): *Antigona*. Ljubljana: DZS.

Vabljeni na strokovni posvet

Kje smo z vzgojnim načrtom

Celje, OŠ Lava, 15. 11. 2019

Inštitut Franca Pedička,
ifp@vrn.si, www.pedagogika.si,
041 785 111

Vrtec v naravi

Nature preschool

■ **Nuša Turk**, univ. dipl. inž. gozdarstva, certificirana gozdna pedagoginja, ima izkušnje z delom z otroki in mladimi.

'Nature preschools' ali vrtci v naravi so v nasprotju z gozdnimi vrtci, ki imajo svoje korenine v Evropi, nastali v Severni Ameriki. V vrtcih v naravi so osredotočeni na kurikulum, ki daje prednost naravi in temelji na sezonskem dogajanju v naravnem svetu. Povzemajo Fröbelovo, Montessorijino in Steinerjevo pedagogiko. Delujejo po štirih načelih: glava, roke, srce in celovitost (holizem).

Kaj je vrtec v naravi

V ZDA vrtec poimenujejo preschool oziroma mala šola. V zadnjih letih je v ZDA zaznati velik porast vrtcev v naravi, ki se imenujejo *Nature preschools*. Izhajajo iz okoljskih izobraževalnih gibanj in centrov

izobraževanja o naravi (*Nature Centers*). Prvi takšen vrtec je nastal že leta 1976 v zvezni državi Massachusetts.

V Evropi vedno bolj postajajo aktualni gozdni vrtci. Gozdni vrtci imajo svojo filozofijo. Otroci so zunaj v vsakem vremenu. Ima-

jo le kakšno prikolico, kočjo ali kmetijo, kjer se lahko otroci preoblečejo, in sobo, kjer se lahko zadržujejo v ekstremnih vremenskih razmerah. Otroci preživijo 90 % časa zunaj, le 10 % časa pa v notranjem prostoru.

Ekološko hrano pogosto pomalicaajo zunaj, pijejo zeliščne čaje, igrajo se z blatom, vodo in naravnimi materiali. Otroci imajo možnost, da sami rešujejo medsebojne konflikte. Odrasli je večinoma le opazovalec, ki se v igro otrok ne vmešava.

V vrtcih v naravi pa so osredotočeni na kurikulum, ki daje prednost naravi in vključuje veliko časa, preživetega zunaj, v naravnem okolju. Otroci niso zunaj 90 % časa

Foto: Nuša Turk

kot v gozdnih vrtcih in tudi ne v vsakem vremenu. Njihov program vključuje približno 50 % časa, preživetega zunaj, odvisno od vremena. Notranjost učilnic je polna naravnih materialov in živali, ki pričarajo domače vzdušje in odsevajo zunanje okolje. Aktivnosti, ki so vezane na naravo, potekajo v učilnicah in zunaj, v naravnem okolju. Od ostalih vrtcev v ZDA jih loči tudi to, da imajo dostop do različnih habitatov s pohodniškimi potmi, imajo tako divje kot domače živali, pa tudi ptice. Zaposlene imajo naravoslovce, ki jim nudijo posebne programe. Imajo vrtove, rastlinjake, sadovnjake in čebelnjake. Glavni koncept kurikuluma je narava; vse temelji na sezonskem dogajanju v naravnem svetu. Vsi ti vrtci imajo lepo izdelane notranje prostore, uveljavljen kurikulum in lepo naravno okolico, pogosto z ribnikom.

The Dodge Nature Preschool v zahodnem St. Paulu v Minnesoti je na zunaj videti kot čudovita kočica ob jezeru. V notranjosti je kamin z udobnimi fotelji in blazinami. Otroci in starši se nemudoma počutijo dobrodošle in domače. Vsaka učilnica ima veliko koticov in skrivališč za različne aktivnosti, lesen strop, številna okna in neposreden dostop do narave. To je kmetija, kjer imajo tudi kokoši. Otroci skrbijo za kokoši in vrtnarijo. Če kokoška pogine, jo pokopljejo in se od nje poslovijo. Tako se srečujejo tudi z minevanjem, ki je del našega življenja.

Otroci razvijajo vseživljenjsko povezanost s čudesi in lepoto narave, medtem ko raziskujejo kmetijo, ribnike, prerije in gozdove. Zunanji igralni prostor ima lesene strukture za plezanje, brunarico ter zelenjavni in cvetlični vrt z vrati, ki vodijo v *Dodge Nature Center*.

Čas, preživet med igro z naravnimi materiali, gradi temelje za znanstveno razumevanje v kasnejših letih ter razvija odnos spoštovanja in odgovornosti do našega planeta.

Že Friederich Fröbel, ustanovitelj prvega vrtca, je poudarjal pomen vključevanja narave v predšolsko izobraževanje otrok. Maria Montessori je zagovarjala, da narava odseva otrokovo naravno stanje in da otroci potrebujejo dostop do naravnega okolja. Povezala je izobraževanje o naravi z otrokovim naravnim razvojem in v svoje otroške zavode uvedla tudi vrtnarjenje. Rudolf Steiner je pod vplivom zgodnjega otroškega izobraževanja o naravi razvil waldorfsko pedagogiko. Da bi omogočil naravni razvoj otrok, je v svojih učilnicah ustvaril toplo, domače vzdušje, ki zagotavlja varnost s predvidljivo rutino. Učilnice vsebujejo naravne materiale, kot so storži,

školjke, kamni in les. Ta je lahko uporabljen tako za dekoracijo kot za ustvarjalno igro (Sobel, 2016: 50).

Čas, preživet med igro z naravnimi materiali, gradi temelje za znanstveno razumevanje v kasnejših letih ter razvija odnos spoštovanja in odgovornosti do našega planeta. Vrtci v naravi povzemajo Fröbelovo, Montessorijino in Steinerjevo pedagogiko. Delujejo po štirih načelih: glava, roke, srce in celovitost (holizem). Glava zajema razvoj kognitivnih spretnosti, kot so pisanje, branje, računanje ter zmožnost reševanja problemov. Srce zajema razvoj globokega občutka empatije, vzajemnosti ter ljubezni do družine, prijateljev in bližnjih. Roke zajemajo razvoj fizičnih kompetenc telesa in razumevanja, kako narediti stvari z lastnimi rokami (ročne spretnosti). Holizem pa zajema razvoj duhovnega občutka povezanosti z naravo in z vsemi bitji (Sobel, 2016: 85).

Prednosti vrtca v naravi

Čeprav so prisotne tudi določene nevarnosti, prevladujejo pozitivne lastnosti takšnega vrtca. Te so kognitivne, ustvarjalne, fizične in duhovne.

- Kognitivne koristi so, kar je tudi znanstveno dokazano, da otroški um stimulira vse, kar ga obkroža. Bolj ko je njegovo okolje mnogovrstno, dinamično in privlačno, bolj se njegov um uči in raste. Naravno okolje je popoln izraz tega kognitivnega bogastva, veliko več, kot lahko pripomorejo najboljše in najbolj dovršene notranje igralnice. Naravno okolje vključuje opazovanje, osredotočenost, raziskovanje, zbiranje, razvrščanje, eksperimentiranje in gradnjo. Otroci se igrajo in se skozi igro tudi učijo. To močno stimulira njihov um in postavlja temelj kasnejšemu akademskemu učenju (Sobel, 2016: 143). Švicarski pediater je v filmu *School's out*, ki govori o švicarskem gozdnem vrtcu, opomnil, da je videl veliko otrok z motnjo pozornosti v običajnih vrtcih, a nobenega otroka z motnjo pozornosti v gozdnih vrtcih.
- Naravno okolje zagotavlja neskončne možnosti in spodbude za ustvarjanje zgodb in igranje različnih vlog. V naravi najdemo veliko ustvarjalnega materiala, tudi za risanje in slikanje z naravnimi

barvili. Otroci imajo svobodo ustvarjanja in domišljije.

- Prednosti na fizičnem področju pa so možnosti tekanja, skakanja, kopanja, plezanja, preskakovanja, pohodništva, prenašanja težkih bremen in lovljenja ravnotežja. Otroci so manj bolni, imajo boljše motorične spretnosti, še posebej imajo razvito ravnotežje, so bolj gibčni in imajo večjo moč rok. Imajo tudi boljše koncentracijo in boljše koordinacijo. Medicinske raziskave pravijo, da redno gibanje v naravi zagotavlja nizko stopnjo izpostavljenosti bakterijam, kar povzroči razvoj protiteles v imunskem sistemu (Sobel, 2016: 147). To, da so otroci umazani, pravzaprav pomeni boljši imunski sistem ter posledično manj alergij in avtoimunih bolezni.
- Socialne in čustvene dobrobiti so: spodbujanje radovednosti, ljubezni do učenja in raziskovanja, zmožnost slediti enostavnim navodilom, lastna pobuda in razvijanje pozitivne samopodobe, ki se oblikuje skozi igro. Otrok se svobodno odloča, s kom se bo igral, kaj se bo igral in koliko časa.
- Ne moremo pa spregledati niti duhovnega doprinosa, saj čas, preživet v naravi, še posebej tih, miren čas, preživet v potrpežljivem opazovanju in sanjarjenju, spodbuja otrokov občutek za lepoto, navdušenje, čudenje in spoštovanje.

Gozdne delavnice po vzoru vrtca v naravi

Za otroke v vrtcu montessori sem enkrat tedensko izvajala gozdne delavnice v naravi. Delavnice niso vključevale le proste igre, temveč so bile tematsko obarvane in otroci so se učili preko izkušenj. Na poti v gozd smo videli mlake, spomladi so v njih oživele žabe, ki smo jih lovili z ribiškimi mrežami. Tako smo spoznavali razvojni krog žab. Dali smo jih v steklene kozarce, napolnjene z vodo, kjer smo jih lahko opazovali tudi s povečevalnimi stekli. Ujeli smo tudi pupka ter videli velikega hrošča plenilskega kozaka, ki lahko napade pupka. Tako smo spoznavali odnos med plenom in

plenilcem ter kako se lahko plen zavaruje pred plenilci. Na koncu smo vse ujete živali vrnili nazaj v vodo. Ob mlakah smo videli tudi kačje pastirje in se o njih učili.

Z daljnogledom smo opazovali ptice ter spoznavali različne vrste ptic in značilnosti njihovega oglašanja. S povečevalnimi stekli smo raziskovali tla in opazovali hrošče, mravlje ter ostala drobna bitja iz sveta žuželk. Učili smo se o življenju mravelj, njihovi socialni ureditvi in gradnji mravljišč. Otroci so mravljišča tudi narisali. Domišljiji so dali prosto pot in mravljišča so imela v svoji notranjosti tudi otroški vrtec, šolo, gledališče, kinodvorano ... Obravnavali smo tudi gobe. Zakaj so gobe pomembne, zakaj izumirajo, kakšne gobe poznamo, kako jih pravilno nabiramo ... Otrok se je zelo dotaknilo dejstvo, da gobe izumirajo zaradi sprememb v okolju, izsekavanja dreves in onesnaževanja. Skupaj smo napisali in narisali plakat, ki smo ga nalepili na drevo v gozdu. Plakat je opozarjal vse obiskovalce gozda, naj ne sekajo dreves, ker gobe izumirajo. Gob naj ne trgajo s koreninicami in narave naj ne onesnažujejo s smetmi. Spodaj pa smo se podpisali: otroci, varuhi narave.

V gozdu smo iskali in spoznavali sledi gozdnih živali. Našli smo ostanke storžev, ki so jih obglodale veverice, lupino sršenjega gnezda, gosnice, pozimi pa srnine sledi v

snegu. Spomladi smo lovili metulje. Spoznavali smo različne vrste metuljev, razvojni krog metulja, razlike med dnevnimi in nočnimi metulji ter barvali različne pobarvanke metuljev.

Spoznavali smo življenje medveda in volka, njune značilnosti ter prehrano. Iz knjig smo spoznali lisičji brlog, medvedov brlog, jazbino, žolnino duplo ... Risali smo podzemna domovanja jazbecov, ki imajo pod zemljo pravo večsobno stanovanje s straniščem vred. Otrokom sem pokazala roge gamsa ter rogove jelena in srnjaka.

Veliko smo ustvarjali. Z dekorativnimi kamni smo ustvarjali broške z motivi žuželk. Ustvarjali smo tudi kačje pastirje in metulje. Naredili smo si papirnate zmaje, ki smo jih spuščali, in gradili zavetišča. Posejali smo tudi semena bukev.

Otrokom so bile gozdne delavnice všeč. Vsi skupaj smo postali bolj pozorni na drobna bitja iz sveta žuželk, ki jih drugače skoraj ne opazimo. Postali smo pozorni na podrobnosti in si vzeli čas za raziskovanje in opazovanje. V živali in rastline smo se poglobili. Naravo smo se naučili opazovati in tudi bolje razumeti. ◀

Viri

- Sobel, David (2016): *Nature Preschools and Forest Kindergartens. The Handbook for Outdoor Learning*. St Paul, MN: Redleaf Press.
- Spletni vir: <https://www.dodgenaturecenter.org/Preschool>.

Foto: Nuša Turk